DOMSTOLENS DOM (första avdelningen)

den 16 juli 2009 *

I mål C-189/08,

angående en begäran om förhandsavgörande enligt artikel 234 EG, framställd av Hoge Raad der Nederlanden (Nederländerna) genom beslut av den 4 april 2008, som inkom till domstolen den 8 maj 2008, i målet

Zuid-Chemie BV

mot

Philippo's Mineralenfabriek NV/SA,

meddelar

DOMSTOLEN (första avdelningen)

sammansatt av avdelningsordföranden P. Jann samt domarna M. Ilešič, A. Tizzano, E. Levits (referent) och J.-J. Kasel,

* Rättegångsspråk: nederländska.

generaladvokat: J. Mazák,
justitiesekreterare: handläggaren R. Şereş,

efter det skriftliga förfarandet och förhandlingen den 23 april 2009,

med beaktande av de yttranden som avgetts av:

— Zuid-Chemie BV, genom P. Knijp, advocaat,

— Philippo's Mineralenfabriek NV/SA, genom M. Polak, advocaat,

— Nederländernas regering, genom C. Wissels och M. Noort, båda i egenskap av ombud,

— Europeiska gemenskapernas kommission, genom A.-M. Rouchaud-Joët och P. van Nuffel, båda i egenskap av ombud,

— med hänsyn till beslutet, efter att ha hört generaladvokaten, att avgöra målet utan förslag till avgörande,

följande

Dom

1 Begäran om förhandsavgörande avser tolkningen av artikel 5.3 i rådets förordning (EG) nr 44/2001 av den 22 december 2000 om domstols behörighet och om erkännande och verkställighet av domar på privaträttens område (EGT L 12, 2001, s. 1).

2 Begäran har framställts i ett mål mellan Zuid-Chemie BV (nedan kallat Zuid-Chemie), ett företag som tillverkar konstgödsel och som har sitt säte i Sas van Gent (Nederländerna), och Philippo's Mineralenfabriek NV/SA (nedan kallat Philippo's), Essen (Belgien), angående en leverans från det sistnämnda företaget till Zuid-Chemie av ett ämne som används vid tillverkningen konstgödsel, vilket var förorenat.

Tillämpliga bestämmelser

3 Artikel 2.1 i förordning nr 44/2001 återfinns i avsnitt 1 i kapitel II i denna förordning, som har rubriken ”Allmänna bestämmelser”. Ovannämnda artikel har följande lydelse:

”Om inte annat föreskrivs i denna förordning, skall talan mot den som har hemvist i en medlemsstat väckas vid domstol i den medlemsstaten, oberoende av i vilken stat han har medborgarskap.”

4 I artikel 3.1 i förordning nr 44/2001 föreskrivs följande:

”Talan mot den som har hemvist i en medlemsstat får väckas vid domstol i en annan medlemsstat endast med stöd av bestämmelserna i avsnitten 2–7 i detta kapitel.”

5 Artikel 5 i förordning nr 44/2001 återfinns i avsnitt 2 i kapitel II i denna förordning, som har rubriken ”Särskilda behörighetsregler”. I artikel 5 i förordning nr 44/2001 föreskrivs följande:

”Talan mot den som har hemvist i en medlemsstat kan väckas i en annan medlemsstat

…

3) om talan avser skadestånd utanför avtalsförhållanden, vid domstolen i den ort där skadan inträffade eller kan inträffa

…”

Tvisten vid den nationella domstolen och tolkningsfrågorna

6 Zuid-Chemie är ett företag som tillverkar konstgödsel. I juli 2000 köpte företaget två partier av en produkt som kallas mikromix av HCI Chemicals Benelux BV (nedan kallat HCI), som är ett företag etablerat i Rotterdam (Nederländerna).

7 HCI, som inte självt kan tillverka mikromix, beställde denna produkt hos Philippo's och levererade alla nödvändiga råvaror utom en till Philippo's. I samråd med HCI köpte Philippo's den resterande råvaran, nämligen zinksulfat, från G.J. de Poorter, som verkar under firma Poortershaven i Rotterdam.

8 Philippo's tillverkade ifrågavarande mikromix i sin fabrik i Belgien, där Zuid-Chemie hämtade produkten.

9 Zuid-Chemie bearbetade ifrågavarande mikromix för att tillverka olika partier konstgödsel i sin fabrik i Nederländerna. Zuid-Chemie sålde och levererade en del av denna konstgödsel till sina kunder.

10 Det framkom senare att kadmiumhalten var för hög i det zinksulfat som köpts från Poortershaven, varför konstgödseln var obrukbar eller mindre användbar. Zuid-Chemie påstår sig ha lidit skada av detta.

11 Zuid-Chemie väckte den 17 januari 2003 talan mot Philippo's vid Rechtbank Middelburg (Nederländerna) och yrkade att denna domstol skulle fastställa att Philippo's var ansvarigt för den skada Zuid-Chemie hade lidit. Zuid-Chemie yrkade att

Philippo's skulle förpliktas att erlägga olika belopp för den skada som Zuid-Chemie ansåg sig ha lidit och att utge skadestånd jämte ränta. Zuid-Chemie yrkade även ersättning för rättegångskostnader.

12 Rechtbank Middelburg förklarade sig i dom av den 10 december 2003 sakna behörighet att döma i målet i sak, eftersom begreppet den ort där skadan inträffade, med avseende på tillämpningen av artikel 5.3 i förordning nr 44/2001 omfattar, både den ort där den händelse ägt rum som förorsakat skadan (Handlungsort) och den ort där den ursprungliga skadan inträffade (Erfolgsort). Rechtbank Middelburg fann, med avseende på den ort där skadan uppkommit, att Zuid-Chemies ursprungliga skada inträffade i Essen, med anledning av att den förorenade produkten levererades till detta företag i Essen.

13 Vid Gerechtshof te 's-Gravenhage (överrätt i Haag) bestred inte någon av parterna att Essen var den ort där den händelse hade ägt rum som förorsakat skadan, eftersom den mikromix som förorenats hade tillverkats där. Gerechtshof fastställde underrättens dom i fråga om den ort där skadan hade inträffat. Gerechtshof ansåg härvid att det avgörande var Philippo's påstått skadeståndsgrundande handlande och inte den omständigheten att förorenad mikromix hade medfört att konstgödsel som Zuid-Chemie hade tillverkat i Nederländerna hade förorenats. Den (ursprungliga) skada som drabbade Zuid-Chemie inträffade därför i Essen, eftersom den förorenade produkten hade levererats fritt fabrik.

14 Zuid-Chemie överklagade Gerechtshofs dom till den hänskjutande domstolen. Denna fann att målet avsåg begreppet den ort där skadan inträffade i den mening som avses i artikel 5.3 i förordning nr 44/2001 och att det var nödvändigt att tolka detta begrepp för att den skulle kunna avgöra målet.

15 Mot denna bakgrund beslutade Hoge Raad der Nederlanden att vilandeförklara målet och ställa följande tolkningsfrågor till domstolen:

”1) Vilken skada ska vid ett skadeståndsgrundande handlande, såsom det som Zuid-Chemie har lagt till grund för sitt yrkande, anses utgöra den ursprungliga skadan till följd av handlandet: Den skada som uppkommer genom att en felaktig produkt levereras eller den skada som uppkommer vid normal användning av produkten för det syfte som denna är avsedd för?

2) Om det sistnämnda ska gälla, kan i så fall den ort där denna skada uppkommit anses vara ’den ort där skadan inträffade’ i den mening som avses i artikel 5.3 i förordning [nr 44/2001] endast om skadan utgörs av fysiska skador på personer eller egendom eller är detta möjligt även om (i detta skede) endast allmän förmögenhetsskada har uppkommit?”

Prövning av tolkningsfrågorna

Den första frågan

16 Genom sin första fråga vill den hänskjutande domstolen få klarhet i huruvida artikel 5.3 i förordning nr 44/2001 ska tolkas så, att orden den ort där skadan inträffade, i en sådan tvist som i målet vid den nationella domstolen, avser den ort där den felaktiga produkten levererades till köparen eller om detta begrepp avser den ort där den ursprungliga skadan inträffade vid normal användning av produkten för det syfte som denna är avsedd för.

17 Innan denna fråga besvaras erinrar domstolen för det första om att bestämmelserna i förordning nr 44/2001 enligt fast rättspraxis ska tolkas självständigt och med hänsyn tagen till förordningens systematik och syften (se, bland annat, dom av den 2 oktober 2008 i mål C-372/07, Hassett och Doherty, REG 2008, s. I-7403, punkt 17, och av den 23 april 2009 i mål C-167/08, Draka NK Cables m.fl., REG 2009, s. I-3477, punkt 19).

18 För det andra har förordning nr 44/2001 ersatt konventionen av den 27 september 1968 om domstols behörighet och om verkställighet av domar på privaträttens område (EGT L 299, 1972, s. 32; svensk utgåva, EGT C 15, 1997, s. 30), i dess lydelse enligt successiva konventioner om nya medlemsstaters tillträde till denna konvention (nedan kallad Brysselkonventionen), i förhållandena mellan medlemsstaterna. Domstolens tolkning av denna konventions bestämmelser är därför även giltig för bestämmelserna i den ovannämnda förordningen, när dessa kan anses motsvara varandra.

19 De bestämmelser i förordning nr 44/2001 som är relevanta i förevarande mål har samma systematik som bestämmelserna i Brysselkonventionen och har dessutom avfattats med nästan samma lydelse. Med hänsyn till denna likhet är det väsentligt att i enlighet med skäl 19 i förordning nr 44/2001 säkerställa kontinuiteten i tolkningen av dessa båda rättsakter (se domen i det ovannämnda målet Draka NK Cables m.fl., punkt 20, och dom av den 14 maj 2009 i mål C-180/06, Ilsinger, REG 2009, s. I-3961, punkt 58).

20 Det ska erinras om att domstolen tidigare, i samband med tolkningen av artikel 5.3 i Brysselkonventionen, har konstaterat att det system för fördelning av behörighet som finns i avdelning II i denna konvention grundar sig på den principregel i artikel 2 första stycket som innebär att talan mot personer som har hemvist i en konventionsstat ska väckas vid domstol i den staten, oavsett parternas nationalitet (dom av den 10 juni 2004 i mål C-168/02, Kronhofer, REG 2004, s. I-6009, punkt 12).

21 Endast som undantag från denna grundläggande princip om behörighet för domstolar i svarandens hemvist föreskrivs i avsnitt 2 i avdelning II i Brysselkonventionen ett antal regler om särskild behörighet, däribland den behörighet som anges i artikel 5.3 i denna konvention (domen i det ovannämnda målet Kronhofer, punkt 13).

22 Domstolen har vidare slagit fast att dessa regler om särskild behörighet ska tolkas restriktivt och inte får ge upphov till en tolkning som går utöver de fall som uttryckligen anges i den ovannämnda konventionen (se dom av den 27 september 1988 i mål 189/87, Kalfelis, REG 1988, s. 5565, punkt 19, svensk specialutgåva, volym 9, s. 729, och av den 15 januari 2004 i mål C-433/01, Blijdenstein, REG 2004, s. I-981, punkt 25, samt domen i det ovannämnda målet Kronhofer, punkt 14).

23 Enligt fast rättspraxis ska, när den ort där den omständighet som kan medföra utomobligatoriskt skadeståndsansvar har inträffat och den ort där denna omständighet har orsakat skada inte sammanfaller, uttrycket den ort där skadan inträffade i artikel 5.3 i Brysselkonventionen tolkas så, att det omfattar både den ort där skadan inträffade och den ort där den omständighet som orsakat skadan inträffade, så att käranden kan välja att väcka talan mot svaranden vid domstol på någon av dessa orter (se bland annat dom av den 30 november 1976 i mål 21/76, Bier, kallat Mines de potasse d'Alsace, REG 1976, s. 1735, svensk specialutgåva, volym 3, s. 209, punkterna 24 och 25, av den 1 oktober 2002 i mål C-167/00, Henkel, REG 2002, s. I-8111, punkt 44, och av den 5 februari 2004 i mål C-18/02, DFDS Torline, REG 2004, s. I-1417, punkt 40, samt domen i det ovannämnda målet Kronhofer, punkt 16).

24 Domstolen har härvid preciserat att bestämmelsen om särskild behörighet i artikel 5.3 i Brysselkonventionen grundas på att det finns ett särskilt nära samband mellan tvisten och domstolen i den ort där skadan inträffade, vilket med hänsyn till intresset av en god rättskipning och ett ändamålsenligt förfarande gör det befogat att denna domstol ges behörighet (se, för ett motsvarande synsätt, bland annat domen i det ovannämnda målet Mines de potasse d'Alsace, punkt 11, samt dom av den 11 januari 1990 i mål C-220/88, Dumez France och Tracoba, REG 1990 s. I-49, punkt 17, av den 7 mars 1995 i mål C-68/93, Shevill m.fl., REG 1995, s. I-415, punkt 19, och av den 19 september 1995 i mål C-364/93, Marinari, REG 1995, s. I-2719, punkt 10). Domstolen i den ort där skadan inträffade är nämligen vanligen den mest lämpade att avgöra saken, särskilt med hänsyn till dess närhet till tvisten och med hänsyn till att bevisupptagningen underlättas (se domen i det ovannämnda målet Henkel, punkt 46).

25 Det är, såsom ovan angetts i punkt 13 i förevarande dom, ostridigt mellan parterna vid den nationella domstolen att Essen är den ort där den händelse ägde rum som förorsakade skadan (Handlungsort). Parterna är däremot oeniga om vilken ort som ska fastställas vara den ort där skadan inträffade (Erfolgsort).

26 Den sistnämnda orten är enligt den rättspraxis som citerats ovan i punkt 23 i förevarande dom den ort där den omständighet som kan medföra utomobligatoriskt skadeståndsansvar har orsakat skada.

27 Den ort där skadan uppkommit ska emellertid inte förväxlas med den ort där den omständighet inträffat som medfört att själva produkten skadats, eftersom denna ort nämligen är den ort där den händelse ägt rum som förorsakat skadan. Den ort där ”skadan materialiserats” (se domen i det ovannämnda målet Mines de potasse d’Alsace, punkt 15, och i det ovannämnda målet Shevill m.fl., punkt 21) är däremot den ort där den skadevållande handlingen har lett till en skadebringande verkan, det vill säga där den skada visat sig konkret som uppkommit genom den felaktiga produkten.

28 Domstolen erinrar om att det i rättspraxis görs en tydlig åtskillnad mellan skadan och den handling som ligger till grund för skadan. Enligt rättspraxis kan utomobligatoriskt skadeståndsansvar härvid nämligen endast komma i fråga om det kan fastställas ett orsakssamband mellan dessa båda omständigheter (se domen i det ovannämnda målet Mines de potasse d’Alsace, punkt 16).

29 Av vad som anförts följer att den ort där skadan inträffade endast kan vara Zuid-Chemies fabrik i Nederländerna, där mikromix, som var den felaktiga produkten, bearbetades till konstgödsel och orsakade en skada i form av sakskada på denna konstgödsel. Denna skada drabbade Zuid-Chemie och den var större än den skada som vidlådde mikromix i sig.

30 Det ska dessutom anges att de nederländska domstolar som Zuid-Chemie sålunda får tillgång till, av bland annat de skäl som angetts ovan i punkt 24 i förevarande dom, möjliggör för den domstol som är den mest lämpade att avgöra saken och därmed att bestämmelsen om särskild behörighet i artikel 5.3 i förordning nr 44/2001 får en ändamålsenlig verkan.

31 Det ska härvid erinras om att domstolen, vid den tolkning av artikel 5.3 i Brysselkonventionen som innebar att denna bestämmelse avser inte bara den ort där den händelse ägt rum som förorsakat skadan, utan även den ort där skadan inträffade, har funnit att valet av endast orten där den händelse ägde rum som förorsakade skadan i ett avsevärt antal fall skulle medföra att de behörighetsregler som föreskrivs i artiklarna 2 och 5.3 i den ovannämnda konventionen blandades samman, på ett sådant sätt att den sistnämnda bestämmelsen i motsvarande mån skulle komma att förlora sin ändamålsenliga verkan (se domen i det ovannämnda målet Mines de potasse d'Alsace, punkterna 15 och 20, och domen i det ovannämnda målet Shevill m.fl., punkt 22). Ett sådant hänsynstagande till förväxling mellan behörighetsreglerna kan tillämpas på samma sätt med avseende på att det i förekommande fall inte beaktas att den ort där skadan uppkommit inte är densamma som den ort där den händelse ägde rum som förorsakade skadan.

32 Av vad anförts följer att artikel 5.3 i förordning nr 44/2001 ska tolkas så, att orden den ort där skadan inträffade, i en sådan tvist som i målet vid den nationella domstolen, avser den ort där den ursprungliga skadan inträffade vid normal användning av produkten för det syfte som den är avsedd för.

Den andra frågan

33 För det fall den första frågan besvaras på så sätt att artikel 5.3 i förordning nr 44/2001 ska tolkas så, att orden den ort där skadan inträffade avser den ort där den ursprungliga skadan inträffade vid normal användning av produkten för det syfte som denna är avsedd för, vill den hänskjutande domstolen vidare veta om skadan ska utgöras av fysiska skador på personer eller egendom eller om det (i detta skede) kan vara fråga om att endast allmän förmögenhetsskada har uppkommit.

34 Domstolen erinrar härvid, såsom angetts ovan i punkterna 9 och 10 i förevarande dom, om att den omständigheten att Zuid-Chemie bearbetade förorenad mikromix till konstgödsel medförde att denna blev mindre användbar eller till och med obrukbar, vilket enligt Zuid-Chemie förorsakade detta företag skada.

35 Eftersom Zuid-Chemies ursprungliga skada således bestod i en fysisk skada på egendom, konstaterar domstolen att frågan huruvida en allmän förmögenhetsskada i detta skede hade kunnat vara tillräcklig för att komma fram till den tolkning som angetts ovan i punkt 32 i förevarande dom är helt hypotetisk.

36 Med hänsyn till detta konstaterande och med beaktande av den uppgift som domstolen har anförtrotts, vilken är att bidra till rättskipningen i medlemsstaterna och inte att avge rådgivande yttranden i allmänna eller hypotetiska frågor (dom av den 18 december 2007 i mål C-62/06, ZF Zefeser, REG 2007, s. I-11995, punkt 15), saknas anledning att besvara den andra frågan.

Rättegångskostnader

37 Eftersom förfarandet i förhållande till parterna i målet vid den nationella domstolen utgör ett led i beredningen av samma mål, ankommer det på den nationella domstolen att besluta om rättegångskostnaderna. De kostnader för att avge yttrande till domstolen som andra än nämnda parter har haft är inte ersättningsgilla.

Mot denna bakgrund beslutar domstolen (första avdelningen) följande:

Artikel 5.3 i rådets förordning (EG) nr 44/2001 av den 22 december 2000 om domstols behörighet och om erkännande och verkställighet av domar på

privaträttens område ska tolkas så, att orden den ort där skadan inträffade, i en sådan tvist som i målet vid den nationella domstolen, avser den ort där den ursprungliga skadan inträffade vid normal användning av produkten för det syfte som denna är avsedd för.

Underskrifter